

Visitationstal i Väddö kyrka den 20 maj 2018

Kära församlingsbor och medarbetare i församlingarna i Roslagens östra pastorat. Den 1 januari 2018 bildade de tio församlingarna ett gemensamt pastorat. Drygt 4 månader senare under en pågående förändringsprocess har vi mötts till biskopsvisitation några soliga och varma dagar i denna vackra kustbygd. Det har varit spännande att komma tillbaka på visitation i förändringarnas tid. Jag har tidigare besökt alla församlingar. Fokus har legat på den aktuella situationen och det som behöver utvecklas för att det ska bli ett väl fungerande pastorat.

En förändringsprocess

Det är en komplicerad process som tar tid att genomföra när flera församlingar bildar ett stort pastorat. Det kommer nog att ta flera år innan förändringen helt sätter sig.

Församlingarna har gått in i det gemensamma pastoratet med delvis olika kulturer med skillnader ifråga om styrning och ledning av verksamheten, arbetssätt och prioriteringar. Församlingarna har olika storlek och förutsättningar. Behoven att dela kompetens och resurser förenar. Det är inte enkelt att bilda en sammanhållen enhet som samtidigt ger utrymme för församlingarnas olika identitet och förutsättningar. Ett pastorat är till för att församlingslivet ska utvecklas.

Här finns engagerade förtroendevalda, anställda och ideella medarbetare som tar ansvar. Det finns hopp om en god framtid tillsammans.

När man bedriver förändringsarbete är det nödvändigt att bygga på det som fungerar. Förändring sker alltid steg för steg. Jag återkommer till det som behöver åtgärdas. Jag börjar med det som gläder, och det är mycket.

Mycket är glädjande

Vad är det då som vi som besökt er fått se under visitationen? Det är en fin verksamhet som pågår samtidigt med förändringsprocessen. Några glimtar:

En scoutverksamhet som är attraherar både pojkar och flickor

Öppen verksamhet för barn och föräldrar och en bred gruppverksamhet för barn

Församlingsråd som håller på att finna sina roller och former

Vaktmästare som kommit in i en större arbetsgemenskap

Ekonomiska system som efter inkörningsproblem börjar fungera

Blidös nya askgravlund där ett gammalt järnstaket återanvänts och en vacker begravningsplats skapats med namnskyltar för de bortgångna och förenklad skötsel.

En rik kör- och musikverksamhet

Insatserna på fängelset, i sjukhus och på äldreboende

Pilgrimsvandringar och leder

Underbara kyrkor och kyrkomiljöer

En nödvändig utveckling av konfirmandverksamheten över församlingsgränserna har inletts. Inte att glömma är ett regelbundet gudstjänstliv och många möten i livets avgörande skeenden.

Åtskilligt är svårt

Inför och under visitationen har vi fått tydliga signaler från medarbetare, ledningspersoner och förtroendevalda om att det finns allvarliga problem som behöver åtgärdas.

Turbulens är en beskrivning av situationen i stort som vi fått höra. Mycket har ännu inte fallit på plats.

Omgående blev det skifte på kyrkoherdebefattningen. Erik Eckerdal rekryterades med kort varsel för att bringa reda i situationen. Jag är tacksam över att han ställde upp för sex månader och för hans insats. Flera har beskrivit hans uppdrag som att släcka bränder. Han har gjort en hel del annat som framgår av hans goda predikan idag. Under hans tid har det blivit tydligare vad som behöver åtgärdas. Det är bara bra. Rekrytering av ny kyrkoherde har inletts. Även andra ledande befattningar är vakanta.

Arbetsmiljöproblem

Personalbemanningen är beräknad för ett normalläge men har inte räckt till för denna omställningsperiod när nya och nödvändiga administrativa system införts, arbetssätt måste förändras och behoven av utvecklingsarbete är stora. Sjukskrivningarna är många och omsättning av personal alltför stor. Det är avgörande för den fortsatta utvecklingen att kompetent personal kan behållas, rekryteras och må bra. Det finns inte mycket tid att åstadkomma en vändning. Arbetsmiljölagstiftningen gäller även i vår kyrka.

Oklarheter i ansvarsfördelning

Det finns olika bilder av hur ansvarsfördelningen ska vara inom det gemensamma uppdrag som församlingarna respektive pastoratet har. En del har hunnit åtgärdas, exempelvis arbetsordningar för kyrkoråd och utskott. När det gäller församlingsråden behöver ett fortsatt arbete ske. Råden har kommit olika långt när det gäller att finna sin uppgift och arbetsform. Vi hade en första principiell genomgång om församlingsrådets roll vid en överläggning i Rådmansö i onsdags. Det blev tydligt att saken också gäller hur råden relaterar till kyrkorådet och till kyrkoherdens och församlingsherdnarnas ledning av verksamheten.

Redan i samband med att Svenska kyrkan blev rättsligt och organisatoriskt självständig från staten år 2000 och det kommunala bandet upphörde, gjordes stora ansträngningar för att göra ansvarsfördelningen tydlig genom Kyrkoordningen. Drygt tio år senare förenklades den lokala organisationen genom att de kyrkliga samfälligheterna togs bort. Det blev bara ett kyrkofullmäktige och ett kyrkoråd i varje pastorat, kompletterade med församlingsråd med ansvar för den grundläggande uppgiften i gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Församlingsinstruktionerna skulle också samordnas i en gemensam instruktion för pastoratet. Samtidigt utvidgades kyrkoherdens självskrivna ledningsuppdrag enligt kyrkoordningen. De här förändringarna har inte fått genomslag överallt på det sätt som man hade förväntat sig. Kyrkoordningen ger ett ramverk, men sedan ska detta tillämpas i lokala sammanhang som skiftar.

Vad gäller då i grunden? Kyrkans organisatoriska uppbyggnad bygger på att det finns ett gemensamt uppdrag – som förenar oss – och ett delat ansvar – alla har inte samma ansvar. Bådadera måste komma till tydligt uttryck i pastoraten och de ingående församlingarna, inte minst av arbetsmiljöskäl. Det var en avgörande orsak bakom de senaste förändringarna av bestämmelserna.

Förtroendevalda har sina uppdrag inom ramen för de förtroendevalda beslutsorgan som ett ansvar för styrning genom ramar, budget, verksamhetsplan och inriktning av verksamheten. Kyrkoherden leder all verksamhet och är chef för de anställda. Kyrkoherden delegerar i sin tur delar av sitt ledningsansvar till andra, om det behövs. Församlingsinstruktionen som ska ange den strategiska inriktningen av församlingsverksamheten beslutas dels av kyrkofullmäktige, dels av kyrkoherden och utfärdas av domkapitlet. Den har tillkommit bland annat för att vara en gemensam plattform för de förtroendevalda organen och kyrkoherden, för styrningen och ledningen av hur församlingar och pastorat fullgör sina uppdrag.

När det som här finns problem i praktiken hur ansvaret fördelas behövs bland annat en tydlig delegationsordning som tillämpar den grundläggande ordning som Kyrkoordningen slår fast. När en del akut åtgärdats är det dags att arbeta ut en församlingsinstruktion som tas fram i församlingarna i samspel med pastoratet. Stiftet främjar gärna det arbetet. Det är angeläget att det blir en bred process med många delaktiga, inte bara förtroendevalda och anställda.

Åtgärder

Utifrån mitt och stiftets tillsynsansvar understryker jag att såväl förtroendevalda organ som tillträdande kyrkoherde och medarbetare behöver en kvalificerad, extern uppbackning för att bygga vidare på det goda och åtgärda de problem som finns.

Efter alla samtal konstaterar jag att det inte behövs någon arbetsmiljöundersökning för att slå fast att det finns arbetsmiljöproblem. Det skulle bara öka frustrationen. Nu är det istället dags för ett arbete med bred delaktighet bland de anställda där värderingar, förhållningssätt, arbetssätt och inriktning står i fokus. För att vända utvecklingen någorlunda snabbt och kraftfullt behövs en oberoende resurs med kompetens i fråga om ledarstöd samt pedagogiskt och psykologiskt utvecklingsarbete. De ska inte ta över den lokala ledningen och styrningen utan stödja den.

Ansvarsfördelningen mellan förtroendevalda organ och kyrkoherden måste klargöras och ledarstöd ges till kyrkoherden, ledningsgruppen och de förtroendevalda ordförandena. Allt i syfte att det ska finnas ett bra samspel i och mellan församlingar och pastorat där kyrkans uppdrag står i centrum.

Inriktning och syfte

Vi ska bygga församlingar präglade av delaktighet och omsorg i ett uppdrag som gör skillnad i samhället. Vi bör komma ihåg församlingens syfte som beskrivs i Kyrkoordningens inledningstext om församlingen:

Syftet är att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas. Allt annat som församlingen utför är stöd för och en konsekvens av denna grundläggande uppgift.

Några utvecklingsområden

En god utgångspunkt för ett utvecklingsarbete är att bygga på det som fungerar och som man är stolt och glad över. Med fokus på uppdraget och framtiden blir det rätt proportion på oss själva, ansvarsfördelningen och organisationen. Vi är ju inte till för oss själva. Ni befinner er i en tillväxtregion, och det märks både i tätort och landsbygd. Det blev tydligt i måndagens möte med företrädare för kommunen, näringslivet och föreningar. Det ger möjligheter framöver.

Konfirmand-, ungdom-, och diakonala verksamhet bör samordnas inom pastoratet för att dela kompetenser och kunna stärkas. När det gäller konfirmanderna kan ni då erbjuda flera alternativ. Det handlar om vecko- helg- och lägerläsning, som också kan kombineras.

Ungdomsverksamheten med ledarutbildning är ni redan på gång att samordna. Det är viktigt att kraftsamla där.

I den *diakonala verksamheten* gäller det att stärka det som redan görs genom alla ideella i era församlingar, Det handlar också om att utveckla en strategi för hela pastoratets arbete i samverkan med andra aktörer av god vilja. I fokus står utsattheten och medmänniskors behov.

Gudstjänstlivet och musikverksamheten. Ni har lyft frågor om hur det kan utvecklas så att gudstjänsterna och övrig verksamhet tar hänsyn till de lokala förutsättningarna och att kyrkorna har olika karaktär. Det har också påtalats att gudstjänsttiderna behöver ses samman och samplanering för präster och kyrkomusiker effektiviseras.

Fritidsbefolkningen

I de första stadierna av förberedelserna för ett gemensamt kustpastorat var frågan upp hur behoven för de fritidsboende kunde tillgodoses på ett strategiskt sätt över hela Roslagskusten. Mycket sker redan. Nytt är ett förslag om öppen förskola under sommarperioden som också kunde komma fritidsboende till del. Redan finns sommarkonsserter, sommarkör, pilgrimsvandringar och mycket annat. Många ideella värnar mötesplatser och kulturvärden i skärgården.

Avslutande ord

När ni utvecklar och kraftsamlar kom då ihåg att också vara beredda att ompröva. Ännu mer behöver i framtiden ske på ideell basis genom mångas insatser. Det lägger grunden för en bred och djup delaktighet. Just denna delaktighet ska vara kännetecknen på kyrkan och församlingen.

Nu vill jag som sed är ge er tillfälle att kommentera, fråga eller komplettera något av vad jag sagt. Var så goda, ordet är fritt!

/Staffan Sjöden: Under påsken var det många gudstjänster på Långfredagen och Påskdagen. Men på Annandag påsk var det bara två gudstjänster i pastoratet. Idag på Pingstdagen finns bara den här visitationshögmässan, som kunde ha hållits en annan söndag. Annandag pingst har i stort sett försvunnit som gudstjänstdag. Svenska kyrkan gräver sin egen grav om gudstjänstlivet tunnas ut så här!/

Som jag nämnde tidigare är det nödvändigt att se över gudstjänsttiderna och samordna. Annandag påsk anordnas två stiftshögmässor, en i Uppsala domkyrka och en i stiftets norra del. Jag håller verkligen med om att det inte är rimligt om alla övriga gudstjänster ställs in. Jag har också påpekat detsamma när det hålls en kontraktsmässa. Jag får ta på mig ansvaret för att visitationshögmässan blev denna Pingstdag. En aftongudstjänst anordnas i pastoratet. När det gäller Annandag pingst är saken en annan. Det är staten som beslutat att den inte längre är allmän helgdag, istället blev Nationaldagen det. Eftersom Annandagen är arbetsdag har det blivit svårt att upprätthålla gudstjänstlivet. Men det är viktigt att den dagens texter i Evangelieboken används.

/Lars Thillman: På Annandag Pingst kl 18 samlas vi i Karl Johansgården i Älmsta, äter våfflor och samtalar. Då tar vi upp den dagens texter. /

Det är bra. Jag vill lyfta fram andra sammanhang där familjer hålls samman och möts till gudstjänst, måltid och gemenskap. Då kan familjerna hållas samman, gudstjänst firas och föräldrarna slipper ordna med mat och får träffa andra. Eftersom uppslutningen är så god svarar det uppenbarligen mot ett behov.

Det har känts gott att ha biskopsvisitationen just vid denna tid i församlingarnas och pastoratets historia, i gott sällskap med kontraktsprost Anders Johansson, stiftsdiakon, utbildningsledare Katarina Olofsgård och biskopsadjunkt Rose-Marie Rönnblom. Vi tackar er för fina dagar med gästfrihet, god gemenskap och angelägna samtal. Jag har särskilt uppskattat den uppriktighet och kärleksfulla omtanke som jag funnit hos medarbetare här, trots att det är komplicerat och alltför många är slitna.

Mitt avslutande bibelord för denna biskopsvisitation hämtar jag från 3:e årgångens gammaltestamentliga text för Annandag pingst, Jesaja 44:3:

Jag ska utgjuta vatten över törstande mark, floder av vatten över torrt land och jag ska utgjuta min ande över dina barn, min välsignelse över dina ättlingar.

Gud håller sina löften och kommer till oss med sin välsignelse. Vi får ta emot och ge vidare till dem vi möter.

Gud välsigne er alla.